

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการส่งเสริมความรู้ด้านประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน นับว่าเป็นนโยบายที่สำคัญนโยบายหนึ่งของรัฐบาล เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นเอกราชและปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย การที่จะให้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมั่นคงและสามารถบันทาลความสุขความเจริญให้กับประเทศชาติประชาชนนั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจนี้ไม่ใช่แต่เฉพาะดำเนินการประชาสัมพันธ์เท่านั้น หากแต่ต้องให้รู้ และเข้าใจด้วยการปฏิบัติด้วย เพราะประชาชนคือฐานที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย

โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลซึ่งได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ที่ว่า

รัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชน และให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น¹ นอกจากนี้ยังมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

¹ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานผลการสัมมนากรรมการบริหาร-สมาชิกพรรคการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิ ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2532), หน้า 6.

โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนนี้ อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นกระทรวงหลักในการพัฒนา และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดแนวทางในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนไว้เป็น 2 แนวทาง คือ

แนวทางแรก เป็นการขยายฐานประชาธิปไตยในเรื่องการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องอุดมการณ์ประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการและกติกาดemocracy การกระตุ้นให้ประชาชนมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชน ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งจากการตัดสินใจของตนเอง ปฏิเสธการซื้อเสียง และให้ประชาชนสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

แนวทางที่สอง เป็นการขยายฐานประชาธิปไตยในเรื่องการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสปกครองตนเองในระดับต่าง ๆ เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนใน 5 รูปแบบ ด้วยกัน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และการปกครองท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ การปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นบางรูปแบบได้กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนปกครองตนเองอย่างเต็มที่ เช่น เทศบาลและกรุงเทพมหานคร บางรูปแบบก็ให้มีอำนาจเต็มที่ในทางนิติบัญญัติ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด

กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครองได้จัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการนี้แก่ประชาชนทั่วประเทศ ในปีงบประมาณ 2533 กรมการปกครองได้พิจารณาปรับนโยบายการเมือง และการบริหารของกระทรวงมหาดไทยให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง จึงได้กำหนดกิจกรรมในการดำเนินการตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรม และสัมมนา

1.1 จัดสัมมนาผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอทั่วประเทศ ในฐานะผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้

มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน และสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.2 จัดสัมมนาข้าราชการระดับผู้อำนวยการกองของกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

1.3 จัดสัมมนาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัด ประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาลทั่วประเทศ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วม ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ

1.4 การผลิตวิทยากรพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนทุกระดับทั่วประเทศ

1.5 การฝึกอบรมปลัดอำเภอ เพื่อทำหน้าที่ในการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

1.6 การฝึกอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้รับผิดชอบระดับตำบล หมู่บ้าน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบได้

1.7 การฝึกอบรมอุคมการประชาธิปไตยให้แก่ คณะกรรมการบริหารศาลา ประชาธิปไตย จำนวน 345 แห่ง

1.8 การสัมมนาผู้ปฏิบัติงานและสมาชิกพรรคการเมือง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เลือกลงทุกระดับ

1.9 การฝึกอบรมการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับหัวหน้าครอบครัว ให้พื้นที่ เบ้าหมาย 300 อำเภอ

1.10 การจัดสัมมนาสื่อมวลชนทุกประเภทในเรื่องการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ ปวงชน

2. การประชาสัมพันธ์

2.1 การประชาสัมพันธ์ทางสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ โดยจัดทำสารคดี ละครสั้น ภาพยนตร์ข่าว บทความ บทสนทนา บทสัมภาษณ์ ข่าว คำขวัญ และสปอตโฆษณาต่าง ๆ

2.2 การจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ประชาธิปไตย โดยให้จังหวัดและอำเภอ จัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ประชาธิปไตยพร้อมกันทั่วประเทศ

2.3 การจัดทำคู่มือประชาธิปไตยสำหรับประชาชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการปกครองในระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ

2.4 การจัดตั้งหมู่บ้านประชาธิปไตยตัวอย่าง จำนวน 18 หมู่บ้าน

จะเห็นได้ว่า ทั้งสื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) และสื่อบุคคล ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยแก่ประชาชนทั่วประเทศ ดังนั้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อของประชาชนที่คาดว่าจะมีผลให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ในเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะช่วยให้ทราบว่าสื่อต่าง ๆ ที่ใช้อยู่มีผลต่อการทำให้ประชาชนมีความรู้ มีทัศนคติที่ดีกับระบอบประชาธิปไตย และทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองหรือไม่ เพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ที่เป็นอยู่ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ไม่สำนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ และไม่มีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแล้ว ประเทศชาติก็จะพัฒนาไปไม่ได้เลย

ในการศึกษารั้วนี้จะศึกษาเฉพาะประชากรในเขตอำเภอนครหลวง ซึ่งเป็นอำเภอใหญ่อำเภอหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารงานระดับอำเภอเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดกับประชาชนมาก และมีผลต่อความเจริญของท้องถิ่นซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย ประกอบกับการศึกษาโดยเฉพาะเจาะจงเป็นรายกรณีนี้ จะสามารถทำการศึกษาได้ในแนวลึก เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบและขยายการศึกษาในท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการเปิดรับการสื่อสารกับความรู้ของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน
2. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการเปิดรับการสื่อสารกับทัศนคติของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการเปิดรับการสื่อสารกับพฤติกรรมของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

ปัญหาวิจัย

1. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน หรือไม่

2. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน หรือไม่

3. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน หรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับความรู้ของประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

2. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

3. ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของประชาชนตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะในขอบเขตของประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับนโยบายวัตถุประสงค์ของโครงการที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ และความรู้เกี่ยวกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนในเขตอำเภอนครหลวงได้รับ โดยผ่านสื่อที่กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำขึ้น

2. ทัศนคติของประชาชนในเขตอำเภอนครหลวงที่มีต่อนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนของรัฐบาล

3. ศึกษาถึงพฤติกรรมเฉพาะการไปเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดของประชาชนในเขตอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2533

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปริมาณการเปิดรับการสื่อสารกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน เฉพาะกรณีของประชาชนในเขตอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ผลการศึกษาวิจัยไม่อาจ

นำไปใช้อธิบายประชาชนในเขตอื่น ๆ ทั่วประเทศ เนื่องจากประชาชนในเขตอื่น ๆ อาจมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างออกไป รวมทั้งสื่อที่กรมการปกครองใช้นั้นก็แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของพื้นที่และลักษณะทางประชากรด้วย นอกจากนี้ตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ซึ่งได้แก่ปริมาณการเปิดรับการสื่อสารนั้น จำกัดอยู่กับสื่อเพียง 4 ประเภท คือ สื่อระหว่างบุคคล วิทยุ โทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ อันได้แก่ หนังสือคู่มือประชาธิปไตยสำหรับประชาชน เท่านั้น มิได้ศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจมีผลต่อความรู้ หัสนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน หมายถึง โครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน พ.ศ. 2531 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

รูปแบบการสื่อสาร หมายถึง รูปแบบการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ที่ประชาชนได้รับข่าวสาร หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารนั้น ๆ ได้แก่ สื่อระหว่างบุคคล สื่อมวลชน และสิ่งพิมพ์

สื่อระหว่างบุคคล ได้แก่

- เจ้าหน้าที่ปกครองระดับอำเภอ
- การประชุมกลุ่ม
- การพบปะพูดคุยกับญาติ-เพื่อนบ้าน

สื่อมวลชนและสิ่งพิมพ์ ได้แก่

- วิทยุ
- โทรทัศน์
- หนังสือคู่มือประชาธิปไตยสำหรับประชาชน

ความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน ได้แก่ ความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึง ความรู้พื้นฐานในหลักการของระบอบประชาธิปไตย

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

พฤติกรรม หมายถึง การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดของประชาชนในเขตอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2533

ปริมาณการเปิดรับการสื่อสาร หมายถึง ค่าของการเปิดรับข่าวสารที่วัดได้จากปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในเขตอำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

คาดว่าผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ของทางราชการกับประชาชน นอกจากนี้ยังอาจเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังได้รับประโยชน์อื่น ๆ อีกดังนี้

1. เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในโครงการอื่น ๆ ด้วย
2. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้หรือเปรียบเทียบกับโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชนของอำเภออื่น ๆ ด้วย
3. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้เข้าใจถึงแนวทางการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ที่กระทำอยู่ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด ในอันที่จะทำให้ประชาชนได้มีการพัฒนาในด้านความรู้ในหลักการประชาธิปไตย รวมถึงแสดงพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย คือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด
4. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางนิเทศศาสตร์พัฒนาการ ในด้านการเปิดรับการสื่อสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตามโครงการขยายฐานประชาธิปไตยสู่ปวงชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย